

SSK ANKARA HASTANESİ ÇOCUK PSİKIYATRİ SERVİSİNE BAŞVURAN 9-14 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARIN BENLİK KAVRAMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Aziye ÇELİK*

GİRİŞ

Kişinin kendini algılaması olarak kısaca tanımlanabilen benlik kavramı, bir kimsenin çeşitli kişilik özelliklerinin kendinde bulunuş derecesi hakkındaki değerlendirmelerinin bütünüdür. Rogers tarafından geliştirilen Benlik Kuramı, benlik kavramını davranışın en önemli belirleyicisi saymaktadır. Benlik kavramı kişinin kendini bildiği andan itibaren çevresi ile etkileşimi yoluyla oluşur ve birey çevresini oluşturan bu benlik kavramına uydurarak algılar (Kuzgun 1983). Görülüyor ki benlik kavramı çevreden etkilenecek oluşmakta ve sonra çevrenin algılanmasını yönlendiren bir unsur olmaktadır.

Hiçbir çocuk benlik kavramına sahip olarak dünyaya gelmez. Kişinin geliştirdiği benlik kavramı hem soyaçekimin hem de çevrenin eseri olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuk çevresiyle olan etkileşimi sonunda kendisi hakkında olumlu ya da olumsuz kanılar, düşünceler geliştirmektedir. Çocuğun olumlu bir benlik kavramına sahip olması, kendisiyle ilgili düşünce ve duyguların olumlu olduğunu göstermektedir (Kuzgun 1983).

Çocuklukta benliğin gelişimi önce kendisini anlamasıyla değil, çevresini algılamasıyla gelişmeye başlar. Annesinin yüzünün anlamını

henüz kendi yüzünü anlamadan çok önce sezer ve kavrar (Öner 1985). Doğduğu andan itibaren bebeğin ilişkide bulunduğu ilk insanlar anne ve babasıdır. Anne ve babasının kendisine sevgiyle yaklaşımı, gereksinimlerini düzenli ve yeterli olarak karşılamaları, kendisini rahatlattıkları, onun benlik gelişimine olumlu katkıda bulunur. Bunun tersi olarak bebeğin anne-baba ve yakın çevresindeki insanların ona sevgisiz yaklaşımı, gereksinimlerini zamanında, düzenli ve yeterli olarak karşılamamaları sonucunda dış dünya ve insanlar hakkında olumsuz izlenimler edinir. Onun dış dünya ve insanlar hakkında edineceği bu olumlu veya olumsuz izlenimler benlik kavramının çekirdeğini oluşturur.

Çocuk büyüdükçe çevreden daha çok sayıda mesaj alırken, davranışları da büyükler tarafından değerlendirilmeye başlanır. Çevrede duyduğu bu sözlere dayanarak kendisine ilişkin bir resim, bir imge oluşturmaya başlar. Bir yaşına geldiğinde "benlik bilincinin" temeli oluşur. Dört beş yaşına geldiğindeyse kendisi hakkında oldukça tutarlı, iyi veya kötü bir kanı geliştirir ki, bu kanının izleri ömür boyu etkisini sürdürür (Cüceloğlu 1987).

Bütün bu açıklamalardan, benlik kavramının doğuştan getirilen birtakım özelliklerin ve çevre etkilerinin bir sentezi olduğu anlaşılmaktadır. Çocuğun kendini algılaması bu sentezin olumlu ya da olumsuz olması ile paralellik göstermektedir.

* Uzm. Psk SSK Ankara Hastanesi Çocuk Psikiyatri Servisi.

Bu araştırmada herhangi bir nedenle psikolojik tedaviye gereksinim duyarak SSK Ankara Hastanesi Çocuk Psikiyatri Servisine başvuran 9-14 yaş arası çocukların benlik kavramları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.

DENENCELER

1.0. Çocuğun Niteliklerine İlişkin Denenceler

1.1. Kız ile erkek çocukların benlik kavramları arasında kız çocuklar lehine anlamlı fark vardır.

1.2. Ailenin tek çocuğu ile kardeşi olan çocukların benlik kavramları arasında, tek çocuklar lehine anlamlı fark vardır.

1.3. Ailenin ilk çocukları ile ikinci çocukları ve daha sonraki çocukların benlik kavramları arasında, ailenin ikinci çocukları ve daha sonraki çocukları lehine anlamlı fark vardır.

1.4. Çocukların benlik kavramları, yaş düzeyleri açısından karşılaştırıldığında gruplar arasındaki fark anlamlıdır.

1.5. Çocukların benlik kavramları, arkadaş ilişkileri açısından karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı fark vardır.

1.6. Çocukların benlik kavramları, servise geliş nedenleri açısından karşılaştırıldığında gruplar arasındaki fark anlamlıdır.

2.0. Ailenin Niteliklerine İlişkin Denenceler

2.1. Annelerin eğitim düzeyi açısından çocukların benlik kavramları karşılaştırıldığında, gruplar arasındaki fark anlamlıdır.

2.2. Çocukların benlik kavramları babaların eğitim düzeyi açısından karşılaştırıldığında, gruplar arasındaki fark anlamlıdır.

2.3. Anne-babasından birisini kaybetmiş çocuklar ile anne-babasının her ikisi de sağ olan çocukların benlik kavramları arasında, anne-babası hayatta olan çocuklar lehine anlamlı fark vardır.

2.4. Çekirdek aile çocukları geleneksel aile çocuklarının benlik kavramları arasında çekirdek aile çocukları lehine anlamlı fark vardır.

2.5. Kendilerine ait evde oturan ailelerin çocukları ile kirada oturan ailelerin çocuklarının benlik kavramları arasında kendilerine ait evde oturan ailelerin çocukları lehine anlamlı fark vardır.

2.6. Kendilerine ait odası olan çocuklar ile kendilerine ait odası olmayan çocukların benlik kavramları arasında kendilerine ait odası olan çocuklar lehine anlamlı fark vardır.

2.7. Gecekonuda oturan ailelerin çocukları ile apartman dairesinde oturan ailelerin çocuklarının benlik kavramları arasında apartman dairesinde oturan ailelerin çocukları lehine anlamlı fark vardır.

2.8. Ankara'da yaşayan çocuklar ile taşrada yaşayan çocukların benlik kavramları arasında Ankara'da yaşayan çocuklar lehine anlamlı fark vardır.

Araştırmanın Gereğesi ve Önemi

Benlik kavramı kişinin kendi hakkında hissettikleridir. Bireyin kendi geleceğini yönlendirmede, çevreyle olan iletişimini belirlemede etkili olan benlik kavramı, bireyi tanımda önemli bir faktördür. Çocukluktan itibaren oluşan ve gelişmeye başlayan benlik kavramını olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyen değişkenlerin saptanması, benlik kavramının istenildiği gibi oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Bu konuda aile, okul ve çocuk ruh sağlığı gibi gerekli kurumlara verilecek bilgilerle, çocuğun olumlu benlik algısına sahip olarak büyümesi, dolayısıyla çevresiyle uyumlu, kendisiyle barışık ve üretken bir birey olması amaçlanmaktadır.

Benlik kavramına ilişkin bu araştırmanın psikolojik tedavi gereksinimi duyan ve bu nedenle bir servise müracaat eden çocuklar üzerinde ilk defa yapılmış olması açısından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırma Kapsamına Giren Bireyler

Bu araştırma Sosyal Sigortalar Kurumu Ankara Hastanesi Çocuk Psikiyatri Servisinde gerçekleştirilmiştir. Nisan-Kasım 1992 tarihleri

arasında psikolojik tedavi amacıyla servise başvuran 9-14 yaş arasında bulunan 68 kız, 66 erkek toplam 134 çocuk araştırma kapsamına giren bireyleri oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların benlik algılarını saptamak amacıyla Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği kullanılmıştır. Benlik algısını etkileyebileceği düşünülen değişkenleri değerlendirmek amacıyla aileden alınan bilgilerle doldurulan Bilgi Formu kullanılmıştır.

Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği

Piers-Harris Benlik Kavramı ölçeği 9-16 yaş grubunun benlik kavramlarını ölçmek amacıyla 1964 yılında Piers ve Harris tarafından Amerika'da geliştirilmiştir. Ölçeğin İngilizce'den Türkçe'ye çevirisini Melike Çataklı ve Necla Öner yapmıştır.

80 tane tanımlayıcı ifadeden oluşan ölçekte ifadeler "evet" ya da "hayır" şeklinde yanıtlar verilmektedir. Bir bireyin bu ölçekten alabileceği puan 0-80 arasındadır. Bireysel ve grupça uygulanabilen ölçek yanıt anahtarı ile puanlanmıştır. Yüksek puan bireyin kendi hakkında olumlu, düşük puan ise olumsuz duygular beslediği anlamına gelmektedir.

Ölçeğin Güvenirliliği

Türkçeleştirilmiş Piers-Harris Benlik Kavramı ölçeğinin güvenilirlik çalışmasında iki ayrı sosyo-ekonomik düzeye sahip, kız ve erkek, ilkökul ve ortaokul öğrencilerinden yararlanılmıştır. Elde edilen güvenilirlik katsayıları (ortalama $r = .87$) ve iç tutarlık katsayıları (tüm örneklem için Kuder-Richardson 20 formülüyle $r = .89$) yeterli düzeyde bulunmuştur (Çataklı, Öner 1987).

Ölçeğin Geçerliliği

Çalışmada önce ölçeğin Türkçesi geri çeviri testiyle kontrol edilmiş ve İngilizce formla eşdeğerliği deneysel olarak incelenmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde, her iki dili bilen örneklem gruplarının Türkçe ve İngilizce puanları arasında

anamlı farklılıkların olmaması ölçeğin her iki dilde aynı anlamda algılandığı (eşdeğer) şeklinde yorumlanmıştır.

Bu çalışmada servise başvuran ilk 30 çocuğun Piers-Harris Benlik Kavramı ölçeğinden aldıkları puanlarla araştırmacı tarafından Kuder-Richardson 21 formülü kullanılarak güvenilirlik çalışması yapılmış ve elde edilen ($r = .82$) güvenilirlik, daha önceki çalışmalarla paralellik göstermiştir.

Bilgi Formu

Benlik kavramını etkilemesi beklenen değişkenlerin saptanması amacıyla, çocuk ve ailesi ile ilgili gerekli bilgileri içeren form araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Uygulamacı soruları sözel olarak sormuş ve formu kendisi işaretleyerek doldurmuştur.

İşlem Yolu

SSK Ankara Hastanesi Çocuk Psikiyatri Servisine 9-14 yaş arasında zihinsel özürü olmayan, eğitim-öğrenim ve sağlık durumu Piers-Harris Benlik Kavramı ölçeğini kendi başına doldurabilecek düzeyde bulunan bütün çocuklara klinikte yapılan araştırmaya katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Kabul eden çocuklara evet/hayır seçeneklerinden birini yanıt formuna işaretlemesi gerektiği anlatılmış ve ölçeği yalnız doldurmuşlardır. 25-40 dakika süren bu işlemden sonra aile ve çocuk görüşme odasına alınarak, Bilgi Formu doldurulmuştur.

Yanıt formları puan anahtarı ile puanlanmıştır. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında, Bilgi Formundaki bazı seçeneklere dağılımın oldukça çarpık olduğu görülmüştür. Bu nedenle, babanın eğitim düzeyi, kardeş durumu, anne-babanın hayatta olup olmaması ve ailenin oda durumuna ilişkin denenceler test edilememiştir.

Çözümleme Yöntemleri

Araştırmada veri toplama araçları ile elde edilen bilgilerin çözümlemeleri paket program kullanılarak

bilgisayarda gerçekleştirilmiştir. İki grup arasında anlamlı fark olduğunu ifade eden hipotezler bağımsız örneklem grupları için t testi ile kontrol edilmiştir. Hata payı $\alpha=0.05$ olarak alınmıştır. İki gruptan fazla grubun karşılaştırıldığı durumlarda tek yönlü varyans analizi yöntemiyle F değerlerinin anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. F değeri anlamlı bulunduğu gruplar arasındaki farkı belirlemek amacıyla Duncan Testi yapılmıştır.

BULGULAR

1.0. Çocuğun Niteliklerine İlişkin Bulgular

1.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 1: Kız ve Erkek Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değeri

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t Değeri
Kız	68	54.58	11.17	1.59
Erkek	66	57.50	9.96	

$P>0.05$ tr: 1.65

Tablo 1'de görüldüğü gibi kız çocukların benlik algısı puan ortalamaları (54.58), erkek çocuklarından (57.50) düşük bulunmuştur. İki grubun ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı t testi ile kontrol edilmiştir. Kız ve erkek çocukların benlik kavramları arasındaki fark 0.05 düzeyinde önemsiz bulunmuştur.

1.2. Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 2: Doğum Sırası Gruplamasına Göre Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Doğum Sırası	N	$\bar{X}$	SS
İlk Doğanlar	56	54.62	11.35
İkinci Doğanlar	36	56.58	8.88
Sonra Doğanlar	42	57.40	11.09

Tablo 2'de benlik kavramı puanları ortalaması 54.62 ile en düşük grubun ilk doğan çocuklar, bu grubu 56.58 ile ikinci doğan çocukların izlediği, sonra doğan çocukların ise 57.40 ile en yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 3: Doğum Sırasına Göre Sınıflanan Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Genel	133	1508.9		
Gruplar	2	200.9	100.5	0.88
Hata	131	14884	113.6	

$P>0.05$ Fr: 3.07

Tablo 3'de görüldüğü gibi uygulanan varyans analizi sonucu doğum sırasının benlik kavramına ilişkin F değeri 0.05 düzeyinde önemsiz bulunmuştur. Diğer bir deyişle, ailenin ilk doğan, ikinci doğan ve sonra doğan çocuklarının benlik kavramları arasındaki fark önemsizdir.

1.3. Yaş Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 4: Yaş Düzeyine Göre Sınıflanan Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Yaş Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS
9-10	43	56.32	11.62
11-12	58	56.91	11.62
13-14	33	53.97	8.82

Tablo 4'de görüldüğü gibi benlik kavramı puanları ortalaması 53.97 ile en düşük olan 13-14 yaş grubunu, aralarında çok az fark olan 9-10 yaş grubu 56.32 ortalama ile 11-12 yaş grubu 56.91 ortalama ile izlemektedir.

Tablo 5: Yaş Düzeyi Açısından Sınıflanan Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Genel	133	15084.30		
Gruplar Arası	2	199.1	95.6	0.84
Hata	131	14893.8	113.7	

P>0.05 F_t: 3.07

Tablo 5'de görüldüğü üzere yaş düzeyinin benlik kavramına ilişkin F değeri 0.05 düzeyinde önemli bulunmamıştır. Benlik kavramı puanları yaş düzeyi açısından karşılaştırıldığında fark önemsiz bulunmuştur.

1.4. Arkadaş İlişkilerinin Niteliği Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 6: Arkadaş İlişkilerinin Niteliğine Göre Sınıflanan Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Arkadaş İlişkilerinin Niteliği	N	X	SS
Çok iyi	28	60.78	8.61
İyi	80	57.13	8.74
Kötü	26	47.46	13.27

Tablo 6'da görüldüğü gibi arkadaş ilişkileri kötü olan çocuklar 47.46 ortalama ile en düşük puana, çok iyi olan çocuklar ise 60.78 ortalama ile en yüksek puana sahiptir. Arkadaş ilişkileri iyi olan çocukların ortalaması 57.13 olarak bulunmuştur.

Tablo 7: Arkadaş İlişkilerinin Niteliği Açısından Sınıflanan Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Varyans Analizi Sonuçları.

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Genel	133	15084.9		
Gruplar Arası	2	2540.3	1320.1	13.90*
Hata	131	12444.7	95.0	

*: P<0.05 F_t: 3.07

Tablo 7'de görüldüğü üzere arkadaş ilişkileri niteliğinin benlik kavramına ilişkin F değeri 0.05 düzeyinde önemli bulunmuştur. Bu sonuca göre çocukların benlik kavramları puanları arasındaki fark arkadaş ilişkilerinin niteliği açısından önemlidir. Gözlenen bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla Duncan Testi kullanılmıştır.

Tablo 8: Arkadaş İlişkileri Çok İyi, İyi ve Kötü Olan Çocukların Benlik Kavramı Puanlarına İlişkin Duncan Testi Sonuçları

Arkadaş İlişkilerinin Niteliği	Çok İyi	İyi	Kötü	$\alpha=0.05$
Çok İyi		1.06	13.32*	4.73
İyi			9.06*	4.97
Kötü				

Tablo 8'de görüldüğü gibi arkadaş ilişkileri kötü olan çocukların benlik algısı puan ortalamaları, arkadaş ilişkileri iyi ve çok iyi olan çocuklardan önemli ölçüde düşük bulunmuştur.

1.5. Servise Geliş Nedeni Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 9: Servise Geliş Nedenleri Açısından Sınıflanan Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Servise Geliş Nedeni	N	$\bar{X}$	SS
Enürezis-Enkoprezis	40	58.05	8.21
Psikosomatik Şikayetler	32	52.84	12.62
Duygusal ve Uyum Bozuklukları	45	55.71	11.26
Endokrinolojik Değerlendirme	17	58.05	9.27

Tablo 9'da görüldüğü gibi psikosomatik şikayetlerle servise getirilen çocuklar 52.84 ortalama ile en düşük puanı almakta ve bu grubu 55.71 ortalama ile duygusal ve uyum bozuklukları takip etmektedir. Enürezis ve enkoprezis şikayeti ve endokrinolojik değerlendirme amacıyla servise

getirilen çocukların 58.05 olan ortalama puanlarının aynı olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Servise Geliş Nedenleri Açısından Sınıflanan Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Varyans Analizi Sonuçları.

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Genel	133	15084.9		
Gruplar Arası	3	562.9	187.5	1.68
Hata	130	14522.3	117.7	

$P > 0.05$ Fr: 2.68

Tablo 10'da görüldüğü gibi çocukların benlik kavramları arasındaki fark servise geliş nedenleri açısından önemli bulunmamıştır.

2.0. Allenin Niteliklerine İlişkin Bulgular

2.1. Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Tablo 11: Çekirdek ve Geleneksel Aile Yapısına Sahip Çocukların Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değeri.

Aile Yapısı	N	$\bar{X}$	SS	t Değeri
Çekirdek	112	56.50	10.04	1.17
Geleneksel	22	53.59	13.34	

$P > 0.05$ tr: 1.65

Tablo 11'de görüldüğü gibi 53.59 ortalamaya sahip olan geleneksel aile çocuklarının puanları, 56.50 ortalamaya sahip olan çekirdek aile çocuklarından düşük bulunmuştur. İki grubun ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan önemi t testi ile kontrol edilmiş ve 0.05 düzeyinde önemsiz bulunmuştur. Bir başka deyişle çekirdek ve geleneksel aile yapısına sahip olan çocukların benlik kavramları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur.

TARTIŞMA VE YORUM

1.0. Çocuğun Niteliklerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

1.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada kız ve erkek çocukların benlik algısı puanları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Araştırma bulguları, cinsel kimliğin 14 yaştan sonra yerleşmeye başlaması nedeniyle cinsiyetin benlik kavramı üzerindeki etkisini azaltıcı fonksiyonu ile açıklanabilir. Ayrıca 9-14 yaş grubunda ailelerinin çocuklarına karşı davranışlarında aşırı derecede cinsiyet farkı gözlemedikleri düşünülebilir.

1.2. Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada ailenin ilk doğan, ikinci doğan ve daha sonra doğan çocukların benlik algısı puanları arasındaki fark önemli bulunmamıştır. Bu sonuç aile ve çevre tutumlarının, doğum sırasına bakmaksızın bütün çocuklara karşı az çok dengeli olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Aile bağları güçlü olan kültürümüzde akrabalar arasında yakın ilişkiler gözlenmektedir. Her çocuğa biraz daha fazla ilgi ve sevgi gösterip koruyan bir aile büyüğü mevcuttur. Ayrıca her çocuk farklı mizacı ve kişilik özellikleri ile çevresinin ilgisini çekebilir. Bütün bunlar doğum sırasının benlik kavramı üzerindeki etkisini azaltabilir.

1.3. Yaş Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada 9-10, 11-12 ve 13-14 yaş grubu arasındaki çocukların benlik kavramları arasındaki fark önemli bulunmamıştır. Araştırmanın çocuk psikiyatrisi servisinde gerçekleştirilmesi bulguyu etkilemiş olabilir. Ayrıca ülkemizde 13-14 yaş grubunun ilkökula birlikte işlem gören ortaokulda okuması, kendilerini ergenliğin olumsuz etkilerinden koruyabilir.

1.4. Arkadaş İlişkilerinin Niteliği Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada arkadaş ilişkileri çok iyi ve iyi olan çocuklarla, kötü olan çocukların benlik kavramları

arasındaki fark önemli bulunmuştur. Arkadaş ilişkilerinin bireyin kendini algılamasında çok etkili ve belirleyici olduğu düşünülmüştür. Arkadaş grubu tarafından sevilme, arandığı bir birey olmak benlik algısının yükselmesini sağlamaktadır. Bunun tersine arkadaş grubu tarafından reddedilme, arkadaşlarla anlaşmazlık gibi durumlar, çocukların olumsuz benlik algısı geliştirmelerine neden olmaktadır.

1.5. Servise Geliş Nedeni Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada enürezis-enkoprezis, psikosomatik şikayetler, duygusal ve uyum bozuklukları ile endokrinolojik değerlendirme nedeniyle servise getirilen çocukların benlik kavramları arasındaki fark önemli bulunmamıştır. Araştırma bulguları, bütün gruplardaki çocukların kendilerini psikiyatrik yardıma gereksinim duyduklarını farketmeleri ve kendilerini sorunlu görmeleri ile açıklanabilir. Ayrıca her problemin kendine özgü engellemelerinin olması ve çocukların kendileriyle kıyaslayacak materyale sahip olmaması gruplar arasında önemli fark çıkmamasına neden olmuş olabilir.

2.1. Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada çekirdek ve geleneksel aile çocuklarının benlik kavramları arasındaki fark önemli bulunmamıştır. Araştırma bulguları geleneksel aile yapılarının değiştiğini ve azaldığını düşündürmüştür. Anne-babaların çocuklarını kendi yetiştirilişlerinde olduğu gibi sıkı disiplin ve terbiye kurallarına bağlı kalarak yetiştirmedikleri gözle görülür bir gerçektir. Aile yapısı gelenekselliğini korusa bile medyanın da etkisiyle aile içi ilişkilerin gelenekselliğini koruyamaması sonuç üzerinde etkili olabilir.

VARGI VE ÖNERİLER

Bu çalışma sonucunda arkadaş ilişkileri kötü olan çocukların benlik algısı puanları, arkadaş ilişkileri iyi ve çok iyi olan çocuklardan ($P<0.05$) düşük bulunmuştur.

Kız çocukların benlik algısı puanlarının erkek çocuklardan, ilk doğan çocukların ise ikinci ve

sonra doğanlardan, geleneksel aile yapısındaki çocukların çekirdek aile yapısına sahip olanlardan daha düşük olduğu görülmüştür. Servise psikosomatik yakınmalarla getirilen çocukların, enürezis-enkoprezis, duygusal ve uyum bozuklukları ve endokrinolojik değerlendirme amacıyla getirilen çocuklardan, 13-14 yaş grubunun ise 9-10 ve 11-12 yaş grubundakilerden daha düşük benlik algısına sahip oldukları gözlenmiştir.

Annelerin eğitim düzeyi, ailenin ev sahibi ya da kiracı olması, yaşanan ev tipi ve Ankara ya da taşrada yaşama değişkenlerinin çocukların benlik kavramlarını etkilemediği saptanmıştır. Kardeş durumu, babanın eğitim düzeyi, anne-babanın sağ olup olmaması ve yaşanan evin oda durumu değişkenlerine ait denenceler, gruplara denk dağılımının dengesizliği nedeniyle test edilememişlerdir.

Psikiyatrik tedavi amacıyla servise başvuran çocukların, arkadaş ilişkilerinin niteliğinin benlik kavramı üzerindeki etkisi göz önüne getirilerek, tedavileri süresince bu konuya önem verilmesinin yararlı olacağına, düzelen arkadaş ilişkilerinin olumlu benlik kavramını beraberinde getireceğine inanılmaktadır.

Serviste çocukların tedavi sürecini yürüten uzmanların, çocukların kız, ilk doğum, geleneksel aile yapısı, psikosomatik şikayetler ve 13-14 yaş grubu olması durumunda ayrıntılı öykü almalarının yararlı olacağına inanılmaktadır. Söz konusu değişkenlerin düşük benlik algısına neden olma olasılığı dikkate alınarak "kendine güven" "benlik saygısı" gibi konularda yapılacak çalışmaların çocukların tedavisini olumlu yönde etkileyeceğine inanılmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda çocuklara yapılacak psikolojik yardım, çocukların daha güvenli, girişken, eğitiminden gerekli faydayı alabilen, verimli ve üretken, kısacası mutlu bireyler olmasını sağlayabilir. Çocuğun ailesine yapılacak yönlendirme hizmetleri ise ailelerin çocuğa karşı davranışlarını hedef aldığından, çocuk üzerinde olumlu etki yapabileceği gibi ailenin de kendisini daha iyi hissetmesini sağlayabilir.